

Lata færoyskan fisk í spanskan búna

Johannes Jensen heldur tað vera í lagi, at fólk fáa sær ein bita við lættsaltaða fiskinum. Og tibetur kann eingin gera av, hvat grannin etur. Tað skerst ikki burtur, at færoyingar vilja á ein ella annan hátt hava ein saltráka í fiskinum.

Men nógvir spaniolar hava framvegis eina aðra hugsan. Og tað vísir seg, at spanska matgerðarlistin hevur tørv á bacalao-mentanini. Í Føroyum er Barbara vorðin slóðbrótandi á hesum øki og bjóðar triggjar ymiskar bacalao-rættir umframt ein nippirætt.

"Søgan gongur heilt aftur til tær fyrstu klippfiskalastirnar, sum fóru úr Føroyum til Spania. Vit vildu hava ein bita av tí heimskendu matmentanini – vit lata færoyskan fisk í spanskan búnað," sigur Johannes Jensen.

Líta vit aftur á heimsframsýningina í 1929, so hava vit uppiborið at fáa nakað aftur frá spaniolum. Føroyskur fiskur var á matskránni eitt av kvöldunum í Barcelona. Eitt spanskt blað skrivaði, at færoyski klippfiskurin fekk so nógvrós, at har vantaði bara, at onkur við skaldagávum reistist og heiðraði toskin við eini yrking. At maturin veruliga var góður, bendi umrøðan í blaðnum La Publicidad á. Har stóð millum annað:

"Um døgurðagestirnir vóru avmark-

Lættsaltaður toskur og eplamori á la høvundans.
Henda dagin høvdu vit langskel sum forrætt

aðir í tali, var maturin so mikið meira framúrskarandi, at luttakararnir í langa tíð kunnu siga, at betri máltíð høvdu teir ikki fingið í lívinum."

Má eta fiskin saman við øðrum

Í teimum flestu sponsku uppskriftunum stendur, at húsmóðurin ella kokkurin skulu smakka fiskin, áðrenn hann verður stoktur ella bakaður. Út vatning

valdast og er ymisk, alt eftir hvussu stór fløkini eru, ella hvussu ofta vatnið verður skift.

Á sama hátt ber illa til at siga, hvussu leingi eitt flak skal liggja í salti, til tað er lættsaltað. Miðaltjúkt flak skal hava einar fimm tímar í grovum salti. Smakka fiskin ráan ella sker ein bita at kóka í fimm minuttir og smakka so. Er hann ov saltur, kanst tú vatna hann út eina løtu.

Tá eg eri á floti, salti eg altíð tey størstu fløkini. Tú kanst salta niðurfyri og frysta. Tú kanst eisini salta fløk, sum hava verið fryst. Men tíðna tey fyrst í vakuumpakningi í so køldum vatni, sum møguligt, so missa tey ikki so nógva vætu.

Konan stendur fyri eplamorlinum. Hon plagar at koyra eitt sindur av smøri, nakað av mjólk, pipar og kroystan hvítleyk í.

Leykurin skal vera væl stoktur, ikki minni enn hálvan tíma í passaligum hita.

Fløkini við stokta leykinum fara í ovnin í folioskamtum, sum svara til eitt fólk. Miðalstór fløk havi eg í ovninum í ikki longur enn 10-12 minuttir á 200 stigum.

Sum sagt dámar mær best at hava so lítið sum møguligt afturvið. Onnur vilja hava grønmeti og onkur kanska sós. Ein kræklingaforrættur hóskar væl, men feskir kræklingar eru ikki so lættir at fáa hendur á her, sum í Spania.

Eg havi so stóra virðing fyri toskinum, at eg eti hann ongatíð einsamallur. Eg má njóta fiskin saman øðrum, so vit kunnu snakka um hann. Og vit geva okkum góðar stundir. Hvør biti er partur av aldarlongu ferðingini hjá klippfiskinum. Chablis hvítvín er gott afturvið, men vatn, súrepladjús ella mjólk er eisini gott.

Ummæli

Týskland er annað enn Berlin

Lydia Didriksen

Henriette Harris: *Tyskland er et land for voksne. 256 síður, innbundin. 276 krónur (prísur hjá Rit & Ráki). Gyldendal, 2015.*

Henriette Harris, sum skrivaði vælumtóktu bókina Berlin, Berlin (2009), hevur júst givið enn eina ferðabók út um Týskland. Hesa ferð um seks ymiskar býir. Nýggja bókin hevur heitið Tyskland er et land for voksne/ seks byer. Talan er ikki um eina ferðahandbók, men um eina bók, ið varpar ljós á serligu mentanina, sum býirnir hvør sær umbøða. Hetta er ein forkunnug og áhugaverd bók við góðum søgum.

Býirnir, ið verða lýstir, eru Lübeck, München, Weimar, Leipzig, Bonn og Frankfurt am Main. Í partinum um Lübeck verður býurin lýstur ígjøgnum nakrar útvaldar persónar, ið hava havt serligan týdning fyri gamla hansabýin, ið hevði tótt sambond norðureftir – ikki minst til Bergens, og sum var ein av ríkastu og týdningarmestu býum í miðöld. Í býnum hava triggir nobelheiðurslønarráttarar hildið til. Teir eru Thomas Mann, Willy Brandt og Günther Grass. Umframt hesar er m.a. søgan um eygnalæknan, ið hevði serliga umsorgan fyri Edvard Munch, søgan um prestin, ið lat seg tøla av nationalsosialistisku hugsjónini, men seinni vendi henni bakið og fór í deyðan sum móttstøðumaður. Persónssøgurnar eru vovnar saman við býarsøguni, og gevur hetta lesaranum eina kenslu av at sleppa at kaga aftur um vælildnu húsafasadurnar í vakra og hugnaliga Lübeck. Hetta mynstrið, at flætta persónssøgur saman við býarsøguni, gongur aftur í øllum pørtunum.

Inn ímillum allar partarnar eru nakrar síður við hentum slóðum, har nærri kunning er um ymisku býirnar.

Eg havi hug at leggja aftrat, at perlan Travemünde

kann røkkast við býarbussinum úr Lübeck eftir fáum minuttum. Eisini havi eg hug at nevna Hamburg, sum liggur einans góðar 50 km frá Lübeck. Hamburg er so sera vakur og áhugaverdur, ikki minst HafenCity-økið og virðislønta Ballinstadt-savnið, ið lýsir søguna hjá útflytarum frá 1850 til 1938 á serliga viðkomandi hátt. Í hesi søguni sæst søgan hjá Evropa aftur.

Úr Lübeck verður farið til München, har serliga verður gjørt burtur úr býnum sum avantgardiskur listabýur. Ludwig I av Bayern, hvørs týdningur fyri München ikki kann yvirmetast, elskaði list og konufólk. Søgan um hansara vanlukkuliga samband við ávísu kvinnu verður søgd. Umframt onnur, m.o. listafólkini Münter og Kandinsky, hitta vit eisini Sophie Scholl, ið noktaði at fylgja brúna streyminum og mátti gjalda fyri sítt ólýdni við lívinum.

Úr München flyta vit okkum til aldargomlu mentanarháborgina Weimar, har Goethe og Schiller báðir búleikaðust, og har týningarlegan Buchenwald minnir á ræðuleikarnar í nasitíðini. Í portrinum inn til týningarleguna gjørdi ungi arkitekturin Ehrlich, ið var fangi í leguni, innskriftina "Jeder das seine" [øll fáa sum uppiborið] við modernaðu skrifttýpuni, ið eyðkennir Bauhaus-stilin. Innskriftin vendir inneftir, so fangarnir sóu hana, men nasistarnir varnaðust ikki modernitetin í innskriftini.

Úr München verður farið til Leipzig, har tónleikur og friðarlíga kollveltingin í 1989, verða flættað saman við býarsøguni. Vit hoyra um Bach og Mendelssohn, um persónar innan friðarligu rørsluna, ið helt til í kirkjunum, og um býin, sum nú hevur ment seg til ein spennandi bý, sum fólk leita til.

Næsti býur á skránni er Bonn, gamli høvuðsstaðurin frá 1949 til 1999. Vit hoyra um m.o. Beethoven og Petru Kelly, ið var við til at stovna flokkin Tey Grønu. Bæði hava tey sera áhuga-verdar og syrgiligar lívssøgur.

Síðsti býurin er Frankfurt am Main, sum er kendur fyri mongu háhúsini og sum penga- og bankabýur. Her verður langa søgan hjá jødunum í býnum lýst,

m.a. søgan um ættina Frank (hjá Onnu Frank), ið hevði búleikast í býnum mong ættarlið. Fleiri ferð eru jødarnir í býnum vorðnir nærum fullkomiliga týndir, men í dag eru teir aftur sjónligir í býnum. Vit hoyra um søguna hjá fyra ymiskum ættarliðum. Eg havi hug at viðmerkja, at Michel Bergmann hevur skrivað áhugaverda og virðislønta skaldsøgu Die Teilacher (dtv-forlagið, 2010) um jødarnar í býnum.

Um høvundin:

Henriette Harris (f. 1971) er dani og búsitandi í Berlin. Hon hevur tey seinastu árinu starvast sum blaðfólk fyri danskar fjølmiðlar.